

თეატრი

საყოველ-ვერსა ლიტერატურული და მხატვრობითი კასეთი.

16 მარტს

გამოცემა

№ 11

კვირამბით

1886 წელსა.

ფასი „თეატრი“-ს წლით ხუთი (5) მანეთი, ნახევარ წლით სამი (3) მანეთი, სხვა ვადით სკლის მოწერას არ მიიღება. ცალკე ნომერი „თეატრი“-სა ღირს სამი შაურსი. სკლის მოწერა მიიღება: თბილისში „თეატრი“-ს რედაქციაში და ქუთაისში მმ. ჭიდაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.

მოთახვულია! *)

(მწყემსის ნამუშაო)

III

— „შამილი ჯერ კიდევ დაჭერილი არ იყო“; ამ სახით განაგრძო მასპინძელმა თავის თავგადასავლის ამბავი: — „მე მაშინ თერამეტი წლისა ვიქნებოდი, როდესაც უბალახობის გამო ცხვარი აქ ალაზან ვალმა გამოერეკეთ. ზვალვა ისეთი ძრიელი იყო იმ წელსა, რომ მთელი ქახეთის ცხვარი, ყველას აქ უნდა გამოერეკნა. ამავე დროს „შიშინობაც“ გაძრიელებული იყო ქახეთშია; შამილის მოქმედებისაგან გაზვიადებული ლეკები, გუნდ-გუნდათ ჩამოდიოდნენ მთიდგანა და „თულაობასთან“, ზოგჯერ მთელ სოფლებსაც იკლებდნენ ხოლმე. ნადავლი და ნაშოვარი «ლაი-ლაის» ძახილით გადაჰქონდათ ღაღესტანში და ასე და ამ რიგათ მაშინდელ დროში მთელი ქახეთი მოუსვენარს დღეში იყო იმ დაწყველილ ლეკებისაგანა!.. ჩვენ, მწყემსები, ამ გვარ შიშინობას სრულებითაც არ შეუშინდით და უფრო და უფრო მთის კალთებში ავეილიოდა ცხვარი. ოთხი ხუთი ბინა ვიყ-

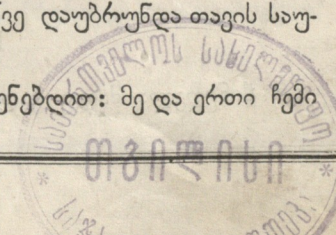
რებოდით ერთათ და ცხვარს უშიშრათ ვაძოვებდით.

„ზვალვა და უბალახობისაგან გულ გატეხილი მწყემსები ავეიტყუა მწვანე ბიბინა-ბალახმა და ბინათან-და-თან წინ გადაგვექონდა. მართელ ბინა ერთ პატარა დაცემულ სერიანზედ დადევით. ამ პატარა სერს გარშემო საამური ქედები ჰქონდა შემორტყმული და ბალახს ხომ უკეთეს ველარა ენახამდით. იქ პირველი ოთხი დღე კარგათ ვავატარეით; მხიარულება და ფანტურის დაკერა მხოლოდ ჩვენა გვექონდა დარჩენილი. მეექვსე დღეს აკი გაუწყრათ ჩვენი გამჩენი და სალამო ჟამს დაგვეცა ბინაზედ ოცდაათი კაცი. ბევრი ვიბრძოლეთ, ბევრი კიჟინა და თოფის სროლა ავტყენით, მაგრამ, მაინც დაგვძლიეს და ცხვართან მე და ჩემი ამხანაგი ვავეიტაცეს თანა“...

აქ შესდგა ჩვენი მოსაუბრე მასპინძელი; მოატანინა ცოლს ხონჩა, დაგვიდგა წინ და შეუდექით ვახშმის ჭამასა. ღურიჯი ახლოს არ მოგვეკარა, იმან ცალკე დაიდგა პატარა ტაკვით პური და კუთხეში მიმჯდარმა განაგრძო ვახშმის ჭამა. ვახშმის დროს ჩვენ არაფერი გვიკითხავს მასპინძლისთვის და მხოლოდ იმას ვფიქრობდით, რომ გავათავებდით თუ არა ვახშამს, მასპინძელი მწყემსი განაგრძობდა თავის ამბავსა. ასეც მოხდა. ვახშამი მალე გავათავეთ და შემდეგ მოსაუბრე ისევ თითონვე დაუბრუნდა თავის საუბარსა.

*) იხილე «თეატრი» № 10.

— „ჰო, იმას მოგახსენებდით: მე და ერთი ჩემი

ამხანაგი წაგვიყვანეს თანა; მთელი გზა სულ ფეხით გვატარეს იმ ოჯახ დაქცეულებმა და მერვე დღეს როგორც იყო მივედით სოფელ შწუწშია. მიუხელოვანდით თუ არა სოფელს იქვე გაიყვეს ნადავლი და, მე, ოთხი ძროხა და ოცდა ათამდისინი ცხვარი ერთ მოხუცებულ ლეკს ვერგევით წილათა. ლეკმა გაირეკა წინ ცხვარი და ძროხა; მეც უკან მივდევდი მათ და მიგვიყვანა თავის სახლში, რომელიც სოფლის ბოლოში იყო. სახლში მყოფთ რაკი შეიტყვეს „ბებერი თულის“ მშვიდობით დაბრუნება, განარებულები გამოეგებნენ ეზოში და შემოეხვივნენ გარშემო.. აბა მე კი რას ვავეგებდი და ისეთი ჭრიამული ასტეხეს, რომ კაცს ეგონებოდა ჯოჯოხეთში ჩავარდიო. დიდმა თუ პატარამ დაანებეს საქონელს თავი და ახლა მე შემომეხვივნენ გარშემო; პატარებს უფრო უოცდებოდათ უცხო კაცის ნახვა: ზოგი ჩოხის კალთას მიწვედა, ზოგი ჩემ თუშურ ქუდას მხდიდა თავიდანა და გაშინჯვის შემდეგ ისევე მხურავდენ თავზედა. ზოგნი საცვეთებს მიშინჯავდენ, ერთი სიტყვით, აღარ იცოდნენ რა ექნათ ჩემთვის, როგორ ვავეშინჯე თავიდან ფეხებამდისინ. მეც გაჩუმებული ხან ერთს უყურებდი და ხან მეორესა; მე იმათი არა მესმოდა-რა და ქართული კი მხოლოდ იმ „ბებერმა თულმა“ იცოდა.

„ასე ჩხრევის შემდეგ, განაგრძო კვალთ მასპინძელ-მწყემსმა საუბარი, — შემოიყვანეს სახლში და მსვენს ცეცხლა პირსა. ნადავლ ცხვარიდგან ერთს მაშინათვე გამოჰსჭრეს ყელი, შემოდგეს ცეცხლზედ ქვაბები და ფლავი ისე მალე მოხარშეს დედა-კაცებმა, რომ ჩვენებური დედა კაცები თავიანთის ზარმაცობით მომძულდნენ მათ მაყურებელსა მოხარშა თუ არა ფლავი, გადმოიღეს დიდრონი სინები, შემოუსხდენ გარშემო თითო სინს სამი ოთხი სული და ისე დაუწყეს ჭამა, რომ მაძღარსაც კი მაღაზედ მოიყვანდენ. მეც ერთ პატარა სინზედ მომცეს ცალქე, მაგრამ რვა ცხრა დღის დაღლილ დაქანცულს რა ჭამის თავი მქონდა; ერთი თვალის მოტყუება ათას იმისთანა ფლავს მიჩვენოდა... მახშამი მალე გაათავეს და ყველამ «დურა ტყავებს» წამოავლეს ხელი: ზოგი იქვე წამოწვა, ზოგი დერეფანში, ზოგმა ეზოსკენ გასწიეს დასაძინებლად და მეც შემოიყვანეს ერთ პატარა მიწურ სახლში, მომცეს ტყავი და გადამიქეტეს გარედგან კარები. პატარა ხანს შემდეგ ვახსენე ლმერთი და თუმცა უცხო მხარეს, მაგრამ დაღლილ-დაქანცულს ძრიელ ტკბილათ ჩამძინებოდა...

IV

ქინჯელა მალე გადიოდა; ღრუბლები წაიღ-

წამოვიდნენ და ზაფხულის ლურჯათ მუწუნდლოდ დასრულდნენ, მალე ამოაშუქა ღამის ღამპარმა. ჩვენ და ჩვენი მასპინძელი—მწყემსი გამოვედით კარში და დავხედეთ თავისუფლათ დაქრილ ცხვარსა. ჩამოვსხედით პატარა კუნძუდ და სიამოვნებით დაუწყეთ ცქერა დანამულ ბალახსა; მასპინძელმაც გაიკეთა ჩიბუხი, ერთი რამდენჯერმე მოსწია და განაგრძო ამბავი თავის თავგადასავალზედა:

— „თუმცა ყველაფერი უცხოთ მეჩვენებოდა, მაგრამ უნდა გითხრათ რომ ძრიელ მალე შევეჩვიე იქაურობასა. ლეკების ცუდი მოწყობილობა, ძალღუმადური ცხოვრება და წუნკალაობა, მეც იმათსავით შემოიყვარდა, მეც იმათთან და იმათსავით დავიწყე ცხოვრება. დრომ ჩვეულებისამებრ მალე გაირბინა და რვა თვის განმავლობაში კარგათ შევისწავლე როგორც მათი ცხოვრება, ისეთაც მათი არეულობის მიზეზებიც... ისიც უნდა გითხრათ, რომ შამილი იმ დროს ჩვენ სოფელზედ ახლო სცხოვრებდა, ჯარი არა ჰყვანდა მაგრე რიგათ მამეტებული, მაგრამ მათი ბილიკები, ვიწრო ხეობები და მიუდგომელი სერები ცოტათიც ბევრს გაუმაგრდებოდენ... ისეთაც არ ისვენებდენ ი დაწყველილი ლეკები და მალმალ მიდოდენ ალაზნისაკენ სათულოთ, რომ ედავლნათ რასაც მოასწრობდენ და გადმოეყვანათ ღაღესტანშია. ამ რიგათ მეოთხე გზობაზედ, ჩემი „ბატონიც“, ასე ვეჩახდით ლეკებს ნადავლი ტყეები, — იქვე მოგვიკლეს თულაობის დროს და ისე მოგვიტანეს შინა...

„მე, მართალია, ტყვე ვიყავი მათი, მაგრამ სისწორე უნდა სთქვას კაცმა, შვილივით მიფრთხილდებოდენ. ნადავლი ცხვარი ბევრი ჰყვანდათ და ჩემის მეტი არავინ უფლიდა იმათა. დილით ვავრეკავდი ხოლმე და ზოგჯერ ორი სამი დღე აღარ მომიდიოდა სახლშია. მე, ჩემო საყვარელო სტუმრებო, მხოლოდ იქაურ ტყეს, მინდორსა და წყალს გამოეყვანდი საკურველებიდანა! წიფლის, კაკლის და წაბლის ქალები სრულებით მოაცებდნენ; მწვანე ხავსსავით ბალახი და ნაკადულისავით მორბედი ცივი წყაროები, ზოგჯერ იქამდისინ მიმზადდენ ხოლმე. რომ მთელი დღეობით ერთსა და იმავე ადგილს ვატრიალებდი ცხვარს, ერთსა და იმავე ადგილს ვატარებდი დროს სალამურის კვრითა... იმაზედ უკეთეს ვერას ინატრის კაცი, როგორც ღამის ვატარებდა წაბლის ქალაშია! რომ ვიცოდე სამოთხე ქვეყნიერათ იქნებოდა, მე სამოთხეთ იქაურ წაბლის ქალებს, მშვენიერ მდელოს და ბუჩქებში მორბედ წყაროებს ჩათვლიდი!..

„ღურიჯი, განაგრძო დაუღალელობა მოსაუბრემ, — მაშინ თვრამეტ-ცხრამეტი წლისა იქნებოდა;

ჩვენებური ლაპარაკი მალე ვასწავლე და უნდა გამოტყვილი გითხრათ, რომ ორივენი ერთმანეთთან ძრიელ დამეგობრებულნი ვიყავით... ზოგჯერ სახლში სრულებით მარტონი ვრჩებოდით ხოლმე, ჩამოვსხდებოდით დიდ მსხლის ქვეშ და სიამოვნებით უყურებდით ერთი-ერთმანეთსა, უყურებდით დიდხანს და ბოლოს... ბოლოს სწრაფი კოცნა შეიქმნებოდა ხოლმე ჩვენი გულის საიდუმლოების გამომთქმელი, ერთი სიტყვით, მე და ლუროჯს გვიყვარდა ერთმანეთი! ჩვენი საიდუმლო სიყვარული დღე დღეზედ უფრო ძრიელდებოდა და აღარ ვიცოდით, რითი და როგორ გაგვენელებინა ჩვენ გულში ანთებული ცეცხლის ალები...“

V

— „პრეულობა ლეკებში უფრო და უფრო ძრიელდებოდა. ლეკებს ცუდი დღე მოსდიოდათ. თანდა-თან შამილი მარცხდებოდა: ჯარი და სიმაგრენი ვერასა ჰშველოდნენ, მოხუცებულები ყოველ დღე იკრიბებოდნენ სოფლათ; დიდის ფიქრისა და რჩევის შემდეგ, მაინც ურჩევდნენ ახალ-გაზღობასა, რომ არ შეერცხვინათ „ყორანი“, გაემარებინათ მთა და შამილის ბძანება აღესრულებინათ. მოხუცებულების სიტყვები ზარსავით ეცემოდათ თავს ახალგაზღობასა და დიდი თუ პატარა, ღონიერი თუ უღონო იარაღს ივლებდნენ ხელსა. ამ ყოფით მაინც ვერ შეაყენეს «ჩვენი ჯარები» და როგორც ხმა ისმოდა სულ წინ და მხოლოდ წინ მოდიოდნენ, სერები სერებზედ იღებოდა; ხალხი საკმაოთ უწყდებოდათ ლეკებს; ღონის-ძიება აღარსაიდგანა ჰქონდათ ბრძოლის გავრძელებისა. მოწინააღმდეგეთა შორის არ გავიდა ერთი კვირაც, რომ ყველა სოფელმა, ყოველმა საზოგადოებამ, ყოველმა სულმა ჩამოყარეს ყურები, შეუდგათ ვაი-ვაგლახი და აღარ იცოდნენ რა საშუალებისათვის მოეჭიდნათ ხელი... გასახიზნავათ, ტყეში თავ შესაფარებლათ ურემი-ურემზედ ემზადებოდა! რა იყო და რა ამბავია? მისაც გინდათ დაჰკითხებოდით, მხოლოდ ერთსა და იმავე პასუხს შემოგჩივლებდნენ. — შამილი დაიჭირეს, კინალამ, ჩვენ ვალა დავიღუპენითო!“

„ღიან, შამილი დაიჭირეს, დაჰყარეს ლეკებმა იარაღი და მოუდრიკეს თავი ჩვენს მთავრობას! რაკი დაჰხედეს თავიანთ უღონობას, რაკი ნახეს რომ ველარას გააწყობდნენ, მაშინ ყველგან დამშვიდდნენ, ყველგან დაანებეს არეულობას თავი და მხოლოდ ისლა იყო მათი ფიქრი: საით და რა დრომდე რომელ მთისათვის შეაფარებინათ თავი.“

VI

— „შამილის დაჭერასთან, ბედნიერი ვარსკე-

ლაღი ამოგვივიდა მე და ლუროჯსა. მხოლოდ ჩვენს შიშველად აღგვესრულებინა ის, რაც ატყობდნენ. დუმლოთ იფარებოდა ჩვენს გულშია, და ეს საიდუმლო მიზანი კიდევ იყო ისა, რომ გავშორებოდით მთას, მოვშორებოდით შინაურულს არეულ-დარეულობასთან, ისეთაც ბინძურ ცხოვრებასა და გვეცხოვრნა ჩვენთვის ცალკე, სრულებით თავისუფლათ და ერთმანეთის სიყვარულითა.

„ასეც მოჰხდა. ხალხის არეულ-დარეულობით ჩვენ ძრიელ ვისარგებლეთ; ყველა მიეშურებოდა, ყველა აბარებდა ურემს, მაგრამ საით მიდიოდნენ, სად უნდა შეაფარებინათ თავები, არავინ ერთმანეთის ამბავი არ იცოდა. თქვენც ხომ მეტყვიეთ, ჩემო საყვარელო სტუმრებო, რომ ჩვენთვის ეს საუკეთესო დრო უნდა ყოფილიყო, უნდა გვესარგებლნა იმითი, რასაც შემთხვევა გვაძლევდა და ისეც უყავით.“

„ის უკანასკნელი ღამე, რომელიც მე და ლუროჯმა გავატარეთ ღალესტანში, ერთ უკეთეს ღამეთ უნდა ჩაითვალოს ჩემს სიცოცხლეშია! (ა, არა ჩვეულებრივ, ლუროჯათ იყო შეფერილი, ზედ ვარსკვლავები თავისუფლათ დანაწარდობდნენ და მთვარის მკრთალი სხივები, ზეწარსავით გადაჰფენოდა ღალესტანის ნისლიან ღამესა, საამურათ გაისმოდა წაბლის ხეების შრიალი და წყაროს სერებიდგან ჩხრიალის ხმა თითქო გამარჯვების ხმებს გვიმღეოვდნენ. მიმტკნარებულ ბინდს მხოლოდ ზოგჯერ ფრინვლის ხმა ახმაურებდა, რომ ამ დროს, ამ მშვენიერ წამს მე და ლუროჯი უშიშრათ მოვდედით ცხვარს და მიველალებოდით ჩემი საყვარელი მხრისაკენა! მათენდებოდა თუ არა, სადმე ხეობაში ჩავრეკდით ცხვარსა და ბინდამდისინ იქ ვიყავით თავ-შეფარებულნი; რაკი კარგა შედამდებოდა, რაკი დღე ღამის ერთსა და იგივე საუცხოვო სურათათ გარდაიქცეოდა, მაშინ კვალათ გამოუტყვედით ხოლმე გზასა და ასე და ამ რიგათ მერვე განთიადს გადმოვხედეთ ჩვენ საყვარელ პლაზანსა. წარმოიდგინეთ, ჩემო საყვარელო სტუმრებო, რა განხარებული უნდა ვყოფილიყავი, რომ უზიანოთ თავ-დანწეულმა, მშვიდობით მოვახწიე იმ ადგილს, სადაც გამიტარებია ქმაწვილობის უკეთესი დღეები! მადმოვედი ღალესტანიდგან, გავინთავისუფლე თავი და ამასთანავე შევიძინე ის, ვისთვისაც მას აქეთი შემოწირავს ჩემი უკეთესი დღეები ეს — ლუროჯია, ლუროჯი მე მეკუთვნის, მაგრამ იმ დღეიდგან, როგორც გამოტაცებული მე «მოტაცებულს» ვეძახი და თქვენც ხომ დამეთანხმებით, რომ ლუროჯი მოტაცებულია!

ჩვენმა მოსაუბრე და დაუღლებელმა მასპინძელმა ასე დააბოლოვა თავის თავგადასავალი; ამასობაში ღამე კარგათ გასულიყო და ჩვენც იქვე, ცხვართან ახლოს წამოვწექით დასაძინელათა. მეორე დღეს აღრიან საუზმის შემდეგ ჩვენ და ჩვენი მასპინძელი გავშორდით ერთმანეთსა. ჩვენ ჩვეულებისამებრ შემოუღვექით ტყეს და მხოლოდ მეოთხე ღამეს დავბრუნდით სახლშია.

ასეა, ჩემო მკითხველო, მონადირეთა წესი; ტყეში სადაც დაგიღამდება, იქ უნდა გაგიტენდეს და სადაც გაგიტენდება იქავე დაგიღამდება. ვინ იცის ამ დროს ვის არ შეჭვდები, ვისთან არ მოგიხდება ღამის გატარება, რომელთა საუბრით და თავგადასავლის ამბით გავიწყდება დაღლილობაც, ტყეში სიარულიც და ასე და ამ რიგათ მიუწლომელ სიამოვნებით ატარებ დროსა.

ველის-ჩიხელი.

(დასასრული)

არ არის წმინდი გამოშრიცხველი.

მრთს კრებაზე ჩამოვარდა ლაპარაკი ექიმებზედ. ლაპარაკობდნენ მაზედ თუ რამდენად საჭიროა საზოგადოთ ექიმისგან ავადმყოფის სანახავად დაუგვიანებლობა და შემწეობა. ბევრი ილაპარაკეს ამ საგანზედ, მაგრამ რაკი ამ კრებაზე იყო ექიმი—დავამ მიიღო განსაკუთრებით გაშმაგებული ხასიათი.

— ღამიჯერეთ, ბატონებო, ცხდათ წარმოხსენებთ ექიმმა, რომ თქვენ თხოულობთ შეუძლებელს. მიუხედავად მისდა, რომ პირველად ყველა პროფესისა უნდა თავისუფალი იოს: თქვენ მაინც არ გაქვსთ ნება მოითხოვოთ ექიმის მოსვლა, რაც უნდა გაქვირება გქონდესთ, როდესაც უკანასკნელს რომელიმე მიზეზის გამო არ შეუძლია თქვენთან წამოსვლა—მე ვამბობ, რომ თქვენ განუცხადებთ ექიმს ფიზიკურად აუსრულებელს მოთხოვნისას... მომითმინეთ... ნება მიბოძეთ გავათავო... მე შემიძლია ვიმუშავო პრაქტიკაზედ 10—15 ბოლოს 18—20 საათიც... დრო არის შემდეგ დასვენების?! არა. იქოცი საათის შრომის შემდეგ კიდევ გვიძახიან ავადმყოფთან. პირველად მე ძილი მინდა და თქვენ ლაპარაკობთ უღმობებლობაზედ... როცა არ იცით ექიმის გარემოება—შეიძლება ამ უკანასკნელს სახლში საშიშარი ავადმყოფი ჰყავს.

— მომითმინეთ, ექიმო. გააწყვეტინა ლაპარაკი ერთმა მოლაპარაკეთაგანმა, თქვენ, რასაკვირველია, რიგიანათ სჯით. იქნებიან შემთხვევები, როდესაც ექიმს ვერ ძალუძს წავიდეს ყოველ ძახილზედ და საზოგადოება ცუდათ იხსენებს ექიმს ამ შემთხვევაში, მაგრამ ხშირად იქნებიან ამისთანა შემთხვევები? სხვაფრივ, ამაზედ სჯაც ნუ გვექნება. ჩვენში ჩამოვარდა ლაპარაკი იმ განსაკუთრებული შემთხვევებზედ, როდესაც ადამიანს სიკვდილი ემუქრება და სამკურნალო საშუალება სხვაგან მყოფობს. დასწანწალებ ექიმისთვის, რეკ თვითოეულის კარებთან, მაგრამ ყველგან ერთი და იგივე პასუხია: ხან „ექიმი არ არის შინ, ხან ექიმს ძინავს, ხან, ბოლოს, ექიმს არ შეუძლია წამოსვლა“. აი ამაშია ჩვენი დავა.

შეატრავად, მაგრამ მე მგონია, თუმც საქმე მიღის კაცის ცხოვრებაზედ, იქ კითხვა აიხსნება უბრალოდ და სიმართლის სასწორმა უნდა დაიწიოს მომაკვდავის მხრით და არა ექიმებისა საზოგადოთ... შესახებ მე მომაგონდა ერთი შემთხვევა, ზნობითი შემთხვევა. მაარჩიეთ ის და სთქვით ვინაა მართალი!.. მიმეორებ, შემთხვევა არა მოგონილი. მას აქვს ადგილი ჩვენს ერთს დიდს ქალაქში.

მრთ მომქმედ პირად აღმოჩნდა ჩემი კარგი მეგობარი, ზღვის აფრცარი. ამ უკანასკნელის ცოლს დაუდგა დრო შეილის შობისა. ქველა, როგორც სჩანდა, მშვიდობიანად მიდიოდა, მაგრამ უცებ ბებიათ გამოაცხადა, რომ უსაჭიროესია, ექიმის დაუყოვნებელი შემწეობაო. რასაკვირველია, ჩემი მეგობარი მაშინვე ჩაჯდა კარეტაში და გაფრინდა ექიმთან. ღარეკა ერთის კართან—არ არი შინ; მეორესთან—არ მიიღეს, მესამესთან—მოისვენებს და არ უბრძანებია გაღვიძება, მეოთხესთან, მეხუთესთან—ყველგან ერთი და იგივე შედეგია.

სასო-წარკვეთილი ჩემი მეგობარი დახედავს საათს და ნახავს, რომ ერთი საათი მეტია დაწანწალდება. თავდავიწყებული ჩადის ერთ სახელოვანთან, რომლის მოპატიჟება პირველად ფიქრადაც არ მოსვლია, რაკი ეს იყო დაშორებული მის ჯიბეს. ჩამოაყენა ლაქია, რომელიც მას გადაეღობა გზაზედ, და გამოაცხადა გადაწყვეტილი მოთხოვნისება ენახა ექიმი. მისი აღელვებული ხმა გაიგონა ექიმმა და ბალკონზედ კარებიდან გამოჩნდა პატარა ტანის გამხდარი შეხედულობის კაცი, ეს იყო ექიმი.

«ექიმო, ლეთის გულისთვის, წავიდეთ ამ წუთში ავადმყოფთან... მე ერთი საათი მეტია დაწანწალდება... შეიძლება გვიანლაც იყოს. . შეატრავად, მაგრამ ნუ იგვიანებთ, ლეთის გულისთვის!»

— შეატრავად, მოწყალეო ხელმწიფე, —მე ვღე-

ბულობ ავადმყოფებს მხოლოდ ჩემს სახლში...

— ჰქენით გამორიცხვა... მქიმო, ჩემი მეუღლის სიცოცხლე თქვენს ხელშია.

— არა, არ შემოძლია. ღლეს თქვენთან წამოვიდე—ხვალ არ მექნება მოსვენება მთხოვნელებისაგან.

„მქიმო, დაიყვირა სასო-წარკვეთილმა მეგობარმა, თქვენ ვალდებული ხართ წამოხვიდეთ და რატომ არ მოდიხართ?“

— მოწყალეო ხელმწიფე! თქვენ თავის თავს ივიწყებთ...

«არა, თქვენ წამობრძანდებით, დაიყვირა მრისხანედ კლიენტმა და იმ მომენტში ექიმის პატარა მორთი მიხვეტა ხელში ჩემმა მეგობარმა, რომელიც, მართალი გითხრათ, მფლობელობდა ღვეის ოდენ ღონეს. მრთი წამიც და ორივე კარეტაში გაჩნდნენ, ყველა ეს ისე უცხად მოხდა, რომ, ვერც ექიმის კაცმა, ვერც ეინმე შინაურთაგანმა ვერ მივიდნენ საშველებლად. ასე ხალათოსანი წარსდგა სახელოვანი ექიმი ავადმყოფის წინ. არ გასულა ერთი საათიც—ყოველივე შემწეობა აღმოჩნდა და სამიშროებაც დაიკარგა. როცა მოვიდა გონზედ ჩემმა მეგობარმა მოითხოვა ბოლოში ექიმთან თავის კადნიერებაზედ და თავნებულ საქციელზედ.

— პირველად უბრძანეთ ტანისამოსი მომიტანონ, ღმილით უთხრა ექიმმა, თორემ დამინახვენ თუ არა ხალათით ქუჩებში—იტყვიან, რომ ჰკუდიან შაფიშალო... ღა ესლა, ნება მომეცით მეც ჩემდარგათ ბოლოში მოვიხადო მაზედ, რომ მე გამოგიწვიეთ ამისთანა... ამისთანა გასაბედავ საქციელზედ; მაშასადამე მომეცი ხელი, რომ ორივენი კმაყოფილნი ვართ. მე ჩემდა რიგათ მივიღე გაკვეთილი, რომ არა და არც უნდა იყოს წესი გამოუორიკველოდ.

მაშასადამე, ბატონებო, და თქვენ ექიმო, გაათავა ლაპარაკი, თქვენ წინ არის ფაქტი, მაგრამ სთქვით, რომელი თქვენგან დაიდებს გულზედ ხელს და გაამტყუნებს ჩემს მეგობარს და ამასთანავე ვინ თქვენგანი უარს ჰყოფს ექიმთან ღრმად პატივის ცემას, იმ მომენტიდან, როდესაც ის ჩაუვარდა ხელში ჰერკულესს?

ამას უნდა დაუმატოთ კიდევ ერთი წედილიალობა. ჩემ მეგობრის და სახელოვან ექიმს შუა, შემდეგ მათი შემთხვევით შეხვედრისა, ჩამოვარდა ღიდი მეგობრობა, ასე რომ თითქმის მათ გაიცინეს ერთმანეთის ოჯახობაც.

დ. ბოცვაძე.

ს ი მ ლ ე რ ა

ქართული ზიგლირი

(მთიულური)

აზაფესულის ია ამოდის, სთველში ირქია ვვირისო,— ეს ჩემი გული ტიალი ისევ და ისევ სტირისო. ღამით მინახვს მოის ჰირად ბუ გულ-საკლავად გიოდეს; ნეტავ თუ გიდეკ სხვასაცა ჩემებრავ გული სტიოდეს?! მითამ სუვეკლას ბოლო აქვს, ზღვანიც გი დაშრებიანო; მას ჩემის გულის დამგუკლანი რატომ არ გასწყუდებიანო?!..

გაყა-ფშაკულა.

* * *

მე არ მინდა ცხორებაში წინამძღოლა მევანდეს, მასდეს;— თუნდ რომ ყველამ აძიქულოს, თუნდ რომ ჩემი ადთქმა წასდეს.

მე არ მინდა, თაყვანი ვსტე უსულ-გულა, დაბალ გროვას. მასთან არ აქვს რამ კავშირი ჩემსა ვალაღს და ჩემს გლოვას.

მე არ მინდა, რომ მიძღვნიდენ უნაყოფა ცრუ დიდებას და მის ნაცვლად თხოულაბდენ საიდუმლო აღსარებას.

მე არ მინდა, რომ ვამცნობო ვისმეს ჩემი ტანჯვა, ვნება, რომ მომესმას ყოველ მსრადამ დაცინვა და სარხარება.

მე არ მინდა, რომ იცოდენ ჩემი აზრი და ფიქრები, რომ ამითი გაკვირვლო ერთი ასად ჩემი მტრები.

მე არ მინდა, რომ გამყლავნდეს, უმცნაური გრძნობათ დეკვა და ამ მკვდარ გულს ამოსცილდეს მის ტალღების ამოღეკვა.

მე არ მინდა, რომ ხედეიდენ ჩემს სურვილს და ჩემს ცრემლებსა და უგრძნობად დასცინოდენ მათგან უცნობ სურვილებსა.

მე არ მინდა, რომ ესმოდეს ჩემი გოდვა და ტირილი,
რომ ამითი მათ აქძასთ სიამოვნე და ღიმილი.

მე არ მინდა, არავისგან თანაგრძნობით შებრალება,
რომ უკანვე მოითხოვონ თვის ურგები დავალება.

მე არ მინდა, არც ვითხოვ კვალ-დაფნის გვირგვინებს,
რომ იმითვე დავაწრუდე, ვერ ვუძებდე მის წყლულებს.

მე არ მინდა, სიკვდილ შეძლებ, რომ ამიგონ რამ
შეგვლები.

სიტყვებს კი მიწამლავენ, როგორათაც ცხვარსა მგლები;

მე არ მინდა, არც გენდობი ტურფა ქალის თვალზე
ტრემლებს,

იმის ორზინ მწუნარებას და გადაშლილს ბუჭებსე თმებს.

მე არ მინდა, არც მდომია, დიდ კაცებთან დადარება.
მაგრამ მინდა... ან რაღა ვსთქვა? სჯობს ისევე მდუმარება.

რ. ზღისუბნელი.

ა ნ ე ტ ა ს

ზინ ვითხრა, და ვისმა ესამ
ჩემს გულში გრძნობა გაქრალა,
არ ღვივის ტრესლი შენ მიერ
ანაგზნი, გრძნობაც ჩაქრალა?

რად არ მიახმა სასასა
ენა ამისი მთქმელია,
რად არ დაატყდა რისხვით ცა
ქვეშ არ გახერღვა სმელია!

შენ დაგვიწყო, შენ მოგვიშალა?
არა და არა, ვიდრე სკერს გული,
მარღვთ სისხლის წვეთი მომეშოკება
და ცადვიდს პირში მიდგანა სული!

გწამდეს, სატრფოვო, მე თვით ზეცანი
და ჯოჯოხეთი შეერთებული
შენდამი ტრფობას ვერ აღმიფხვრანს,
გინდ შემომინთან ტრესლი გზებუელი;

ჩემი გულისა ალთა: ის ტრესლი
შენც დამიმოწმებ—რად გამაჩხდების,
თუ არ ქვესგელის მოკვდავთა ძალთა
ბაძვად ნიჭთადმი ზეცთარების!

გახსოვდეს მნათო რომ შენსა ტრფობას
იმდენსა ვმატებ შენს სიყვარულსა,
ახვარსა ხარკად, გრძნობასა ტასტად
და ფიანდაზად გავიშლი გულსა...

სანაცვლოდ მხოლოდ ერთს რამეს გთხოვ:
ტანჯულს საგანედ გნებით ტკილია
გვლავ მომეც ბინა გულის გუნჯულში
ღვთიურის ძალით მადლ-ფენილია!..

ჟაკ-გინტრას.

„ივერიის“ ჟორაბი

„ივერიის“ მეორე მოცულ-დაერთე ნომრის «სახელდა-
ხელოს» ავტორს საფანელი უნდა შემოკლებოდეს,
რომ უხამსი ტყვილებით კვებაეს საზოგადოებას. აი
მაგალითიც, ვითომც მე მერჩიოს ქართველი საზოგა-
დოებისთვის „სერენკი კოზლიკი“ იმღერეთ, თუ სიმ-
ღერას გინდა შეეჩვიოთო. ჩემ «თეატრში» დაბეჭ-
დილ „უცხო სიმღერების გაერთელების“ წერილში
ბრმაც კი შეიგნებდა ჩემ უძაყოფილებას ამ გვარი
სიმღერების გაერთელების გამო; მაგრამ ხელობა რა-
ში უნდა გამოეჩინა, რომ მეტორე დედაბრისგან არ
აელო მაგალითი. ამ უსახელო რძლის ჟორი საკვირ-
ვლად არ მიგვაჩინა, მისმა გამოჩენილმა დედამთილმა
ისიც კი დასკვნა ჩემი წერილის გამო, ვითომც უარ
ეყოფდე ჩენი საერო სიმღერისა და გალობის არსე-
ბობას და „ესეც ამერიკა“ ასრულებს თავის ფილო-
სოფიას «ნარკვევის» ავტორი, თითქო მართლა ამე-
რიკა აღმოეჩინოს.

ჩემგან აღიარებული ხელოვნური სიმღერების და
ოპერის ნაწყვეტების თარგმნის საჭიროება არც იმას
ამტკიცებს, რომ ჩვენ ჩვენი საერო მდიდარი მუსიკა
არ გვქონდეს და არც იმას, რომ მუსიკის შექვევის-
თვის უაზრო სიმღერას ვურჩევდე ჩვენებს. აი რას
ვამბობდი პოზიტივად ჩემ წერილში: ეს ხელოვ-
ნური რუსული სიმღერები და სხვა-და-სხვა ოპერის
ნაწყვეტები ქართულად თარგმნით, მუსიკის შეუც-
ვლელად, რომ ერცვლდებოდენ ჩვენ საზოგადოებაში
კარგი იქნება მეთქი“. მხადა «სერენკი კოზლიკი»
არც ხელოვნური სიმღერაა და არც კითხვა შეეხება
მაგისთანა სიმღერებს.

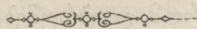
მეორე ჟორი მეხება მევე, თუმც «ყბად ამღები»
არ მახსენებს, როდესაც, ვითომც მოსწრებულად ამ-
ბობს „ქართული ენის გასამშვენიერებლად ერთი იძა-
ხის „ებური“ ჰსჯობია და მეორე «სოციალ, დემოკ-
რატიულ და სხვა რაღაც „ტიალს“ ამჯობინებსო. ეს
აუღია იმ ჩემი კორესპონდენციის (№ 12) მინაწერი-

დამ, სადაც ვამბობდი, რომ «ეწერ გენიალს, სო-
ციალს, ადმინისტრაციეს და სხვ, მეთქი» და რომ-
ლის გამო «ივერია» თავისი წერილი დასწერა და სა-
ბასოდ აყენებდა ჩემგან მოყვანილს წესს. მაგრამ
დიდად შეცდა იგივე „ივერია“ რომ ეს უცხო დასარ-
თავი სახელები მიცემითი ბრუნვითვე იხმარა, მის მა-
გიერ, რომ ეთქვა სოციალი, გენიალი, ადმინისტრა-
ტივი. «სახელ-და-ხელოს» ავტორიც წამოსულა და
იმავე შეცდომით იმეორებს ამ დასართავ სახელებს
და ერთ უცხო სიტყვასაც „დემოკრატიას“ თავის
მხრით უმატებს, რომ ჰსთქვას „სხვა რაღაც ტია-
ლს“ ამჯობინებსო. აი ოხერ-ტიალობა ამას ჰქვია.
სიტყვა «დემოკრატიალი» რომელი ენის ლექსიკონ-
შია? ეს მხოლოდ „სახელ-და-ხელოს“ ავტორს გამოუ-
ხიზორიკებია, რომ შემდეგი ქართული სიტყვის „ტია-
ლის“ ხმარება შეძლებოდა. ამისთანა აზრს ვერც ოხუნ-
ჯობას ვუწოდებთ და ვერც სიტყვების ამღერებას. ეს
არი მხოლოდ უმეცრების და ჩლუნგი გონების ნა-
წარმოები.

ამ უნდოდ ოხუნჯობას, სასარგებლო იქნება
„რიჭმის“ *) დაწერით „სერინკი კოზლიკის“ გავლენა
თავიდან აიშოროს, „ახლანდებურის“) ხმარებით ქარ-
თული შეისწავლოს და მერე მართლა დასაცინი მოე-
ლინება ყბად აილოს თუ საამისო კბილი ექნება.

პ. მარანიანაშვილი.

ქ. შარია.

ახალ მოთხრობებიდან

შესასებ უმაღლეს ქველ-მოქმედებაზედ მარგოზ ტვაინისა

(თარგმანი)

შმაწვილობიდანვე, მე ჩვეულებათა მქონდა
ზნეობის მასწავლებელი ანდაზების კითხვა, რადგანაც
ერთის მხრით მადლევდენ სასარგებლო გაცვეთილებს,
მეორეთი—ბევრს სიამოვნებასა. მე ისინი ყოველთვის
ხელშია მქონდა და, რაკი ამერეოდენ აზრები ჩემი
ზნეობის შესახებ, მაშინათვე იმათ მიემართავდი ხოლ-
მე, და ისინი მიფანტავდენ ამ ცუდ აზრებსა; ყოველ-
თვისინ რაკი მე ჩემ თავს დაგინახავდი ეგოისტათ, ბო-
როტათ, ცუდ კაცათ, საჩქაროთ იმათ დაუწყებდი
კითხვას და მათშია ფოცებდი როგორ უნდა მოექცეუ-
ლიყავი, რომ მქონდა ჩემი თავის პატივის-ცემა.
არა ერთხელ შეეწუხებულეარ, რომ ეს საუცხოვო
ანდაზები ძირილ მალე თავდებიან, და არ არიან გავრ-
ცელებულნი თვით სხვა-და-სხვა ქველ-მოქმედების

*) უნდა იყოს «რიომი».

**) უნდა იყოს „ახლანდელი“.

მოთხრობებზედა. ეს მწუხარება თან და-თან ისე იღ-
გავდა ჩემში ფესვებსა, რომ, ბოლოს, გულმწუხრივ
გაგრძელება ამ ანდაზებისა საკუთარის თხზულებითა,
და შეუდექი საქმეს. შემდეგ დიდის ჯაფისა და-
ვაბოლოვე კიდევსა. წარმოგიდგენთ, მკითხველო, მათ
შედევსა, გაგაცნობთ სათითაოთ ყოველ მოთხრობას
თავის ნამდვილი თვისებით და ჩაურთებ აგრეთვე ჩემს
განგრძობას, თუ როგორ გამოიკვლია ეს ჩემმა
თავმა.

მადლიერა მადლი. მრთხელ ერთმა კეთილმა ექიმ-
მა გზაში იპოვნა უპატრონო ძაღლი, რომელიც იტან-
ჯებოდა საშინელი მტკივნელობით, მოტეხილი ფეხის
გამო. კეთილმა ექიმმა წაიყვანა საბრალო ცხოველი
და დაუწყა ექიმობა ავადმყოფ ასოსა, და ცოტა
ხნის შემდეგ კვალათ დაუბრუნა თავისუფლება თავის
პაციენტსა. ექიმმა კი მალე დაივიწყა ესოდენი თავისი
ქველ-მოქმედება, მაგრამ რაოდენათ უნდა ყოფილი-
ყო გასაოცარი, როდესაც, რამდენიმე დღის შემდეგ,
ერთ დილას გაალო თუ არა თავის სახლის კარი,
იმათ შეჭნიშნა სახლის წინ თავისი მადლიერი ძაღლი,
რომელიც მოუთმენლად ელოდა, ერთათ სხვა ძაღ-
ლებით, რომელთაც თითო ფეხი რაღაც გაუგებარის
მიზეზით, მოტეხილები ჰქონდათ. გულ კეთილ ექიმ-
მა დაუყოვნებლივ აღმოუჩინა შემწეობა საბრალო
პირუტყვებსა, და ამასთანავე აღტაცებაში მოდიოდა
რომ ღმერთმა მოუვლინა მას, ასეთი მშვიდი ცხო-
ველნი, იმისათვისინა, რომ აღმოეჩინა მათთვის თა-
ვისი გულ-კეთილება და სხვა.

ჩემი განგძობა. მეორე დღეს დილით ექიმმა
კვალათ დაინახა თავის კარებ წინ ორი განთავისუფ-
ლებული და მადლიერი ძაღლი, მათთან ერთად ორი
სხვა კოჭლიცა. კოჭლი ძაღლები მალე განთავისუფლ-
დენ ექიმის დაუღალავ მზრუნველობისაგან, და ოთ-
ხივემ ერთად გასწიეს შინისაკენა. მანებეს თავი ექიმს,
უფრო ფიქრებით მოცულს ამ თავის სასწაულ მოქ-
მედების შესახებ. გავიდა დღე, გაიარა ღამემ, გათენ-
და დილა; კეთილი ექიმის კარებ წინ იწვნენ ის ოთხი
მორჩენილი ძაღლი, მაგრამ მათთან ერთათ ოთხნიც
სხვანი იყვნენ, რომელნიც საჭიროებდენ აგრეთვე მორ-
ჩენასა. გაიარეს ამ დღეებმაც, დაღვა სხვა დილა. სა-
სიერო ბილიკზედ იწვნენ თექვსმეტი ძაღლი ერთათა,
რომელთაგანაც რვას ფეხები ჰქონდათ დამტყრეული...
დამტყრეული ფეხები მალე ყველას სალათ გარდაექ-
ცათ, მაგრამ ექიმს, ფიქრები, ამ ღვთისაგან მოვლენ-
ილ საოცრებაზედ თითქო სრულებით აერივნენ. მზე
ჩვეულებისამებრ ამოვიდა და დაანათა ოცდა თორმეტ

ძალდა, რომელთაც ავესოთ მთელი ეზო. გარშემო ძრიელ ბევრი ცნობის მოყვარენი შემოაჭვეოდნენ და უყურებდნენ ამ საოცარ მოვლენასა. ღმუილი დაჭრილებისა, მხიარული ყეფა მორჩილებისა და აუარებელი ყაყანი მატკერალ მოქალაქეთა, მხიარულ სანახავს შეადგენდა მნახველთათვის. კეთილ-ექიმმა მოიწვია ორი ჯარა ექიმი და საღამომდისინ გაათავა თავისი კეთილ-განძრახული ოპერაცია ..

მაგრამ ბევრ საგანს ბუნებაზედ თავისი სამზღვარი აქვს. როდესაც მეორე დღეს დილით, ჯერ კიდევ გათენებინას, დაინახა კვალათ თავის ეზოში აუარებელი ხროვა ძაღლებისა, რომელთაც ღმუილით თუ ყეფით ეხვეწებოდნენ შველასა, ექიმმა სთქვა: „უნდა გამოვსტყდე, რომ წიგნებმა შეცდომილებაში შემიყუანეს; ისინი მოგვითხრობენ მარტო კეთილს, დანარჩენზედ ჩუმად არიან.“

კეთილი იწერაღი. მრთი ახალ-გაზდა მწერალი, ღარიბი კაცი, ამართა ცდილობდა მოექციენა თავისი სტატია რომელსამე ჟურნალში. ბოლოს, როდესაც უფრო სასო-წარკვეთილებაში შედიოდა შიმშილისაგან, იმან უამბო თავისი მწარე ხვედრი ერთ გამოჩენილ მწერალს და შეხვეწა ერჩივნა რამ, ან ეშველნა რითიმე. ამ სულ-გრძელმა კაცმა მაშინათვე დაანება თავი საქმეს და დაუწყო კითხვა ერთ იმის ხელთ-ნაწერსა, რომელიც ასეთ დიდ ვაი ვაგლახს იყო გამოვლილი. რა გაათავა თავის კეთილი განძრახვა, იმან კეთილის გულით ჩამოართვა ხელი საბრალო ახალგაზდა მწერალსა და უთხრა: «მე თქვენ სტატიაში ღირსეულობასა ეპოვებ; ორშაბათს შემოიარეთ ჩემთანა». ღანიშნულ დროს, გამოჩენილმა მწერალმა, საამურის ღიმილით, გადაუშალა ყმაწვილ კაცს. წინ სტოლზედ ჟურნალის ნომერი, რომელიც ის კი იყო გამოეტანათ სტამბიდგანა. რაოდენათ გასაოცარი უნდა ყოფილიყო ყმაწვილი კაცისათვის, როდესაც გადამლილი ჟურნალის ფურცლებზედ იმან დაინახა თავისი სტატია! „რითი შემძლიან, წამოიძახა ახალგაზდა მწერალმა, დაცა მუხლის თავებზედ და ცრემლმა ნაკადულსავეთ დაჰხეთქა თვალებიდგანა: — რითი შემძლიან მადლობის გადახდა ესოდენ კეთილ-მოქმედებისათვის?.. გამოჩენილი მწერალი იყო სახელოვანი სნოდგრასისი, მხოლოდ ახალგაზდა ყმაწვილი კაცი, გადარჩენილი წყედიადი ხვედრის და შიმშილისაგანა, იყო აგრეთვე შემდეგ ცნობილი სნეგსბი. ვისურვოთ, რომ ამ შემთხვევას აღეძრას ჩვენ მწერლებისათვისაც სურვილი და კეთილათ მოჰპყრობოდნენ ყოველ ახალგაზდა მწერალსა.

ჩემი განგძობა. მრთი კვირის შემდეგ სნეგსბი კვალათ მოადგა კარზედ ხუთი რვეული ხელთ-ნაწერითა. სნოდგრასისი გულ-მოდგენით შეუდგა იმ ქალღების შემუშავებასა, თან-და-თან გაჰკვალა გზა და შემდეგ კიდევ მოახერხა ორი სტატისი ჟურნალში მოქცევა.

ზავიდა კიდევ ერთი თუ ორი კვირა მადლიერი სნეგსბი კვალათ მოვიდა მწერალთან ახალის ტვირთითა. ზანთქმული მწერალი იმ დღეს, როდესაც პირველათ იმას მოუხდა გაემხნეებინა ახალ-გაზდა მებრძოლე, აღუძრა იმას უმაღლესი სიამოვნება და სულის მღელვარებით შეადარა თავის თავი იმ მაღალ სულიერ კეთილის მყოფელთ, რომელზედაც იმას არა ერთხელ წაუკითხავს წიგნებშია, მაგრამ ესლა იმას ეგონა, რომ იმის ქველ-მოქმედებას მოემატა ახალი პლანი, რომლის მსგავსიც წიგნებში ჯერ არ მოიპოვებოდა. იმას ენტუზიანში თან-და-თან ეკარგებოდა, ამასთანავე, იმას არ შეეძლო არ შეეწყყნარებინა ეს მოცადი გზის გამკვალავი საბრალო ახალგაზდა კაცი, რომელმაც ასე საამურათ და გამოტყნით მიჰმართა იმასა.

შედგათ აქ ზემოთ ამოკითხულ მაგალითისა აღმოჩნდა, რომ გამოჩენილი მწერალი ყოველთვის უმარცხდებოდა საბრალო ახალგაზდა კაცსა. ყოველი იმისი ცდა რომ დაებრუნებინა თავისი მოხვეჭილი დიდება ამართა რჩებოდა. ის ეინც ყოველთვის ურჩევდა, ყოველ დღე მოსწონდა ხელთ ნაწერები, ასწორებდა მათ, რომ ისინი ღირსნი გაეხადნა ბეჭედისა, ცდილობდა რედაქციებშია, ამ ქველ-მოქმედებამ სულ ამართ ჩაუარა. რაკი ახალგაზდა მებრძოლემ გზა გაკვალა იმას, აღარა ჰსაპიროებდა ხელის წამართვას და თავისუფლად გამოვიდა მოღვაწეობის ასპარეზზედ. იმან უფრო იმითი გაიამაყა თავი, ყველა თავის მედროვე დიდება მოხვეჭილებზედა, რომ მშვენიერათ ასწერა გარეგანი ცხოვრება გამოჩენილი მწერლისა ისეთის სინამდვილის შენიშვნებითა, რომ ცოტა ხნის განმავლობაში აუარებელი წიგნი გაიყიდა და მწერალს კი მხოლოდ ამ ამბავმა მოუხსწრაფა სიცოცხლე სულის ამოსვლის დროს იმან სთქვა: «ვაჰ! წიგნებმა მომატყუეს; ისინი მოგვითხრობენ მარტო ნაწილს ისტორიისასა. ერიდეთ, მეგობარო, ახალგაზდა მწერლებსა.

მადლიერი სნეგსბი. მრთხელ, ვილაც ქალი მოაქანებდა თავის პატარა ვაჟი-შვილით, ამერიკის პირველ ქალაქის ერთ უპირველეს ქუჩაზედა, ამ დროს დაუფთხათ ცხენები და გაიტაცეს ეტლი, მოეტლეს

ნიმე საგრამატიკო ტერმინები და მასთანვე ქართული ლექსთა წყობის ზოგიერთი ფორმები. მუთაისელი მიზანძვით, თუ ნამდვილის საქმის სიყვარულით და გულის სიწრფელით თეილის შიაც აღძრეს ამ საყურადღებო კითხვებისადმი ბასი და პირველად ბ. მიხ. ნასიძემ დაწერა წერილი, რომელიც ჩვენგან-მიერ ზემომოყვანილის სათაურით „ივერიის“ ნომრებში დაიბეჭდა.

ბ. მიხ. ნასიძე ახალგაზდა კაცია, მეცადინე ქართულს პედაგოგიურს მწერლობაში და მან თვისი მეცადინეობა არა ერთხელ დაამტკიცა, თუ ქართულ-ყურნალ გაზეთების ფურცლებით და თუ შარშან თვისგან გამოცემულის ქართულის ქრესტომატიით. ჩვენ სრული იმედი გვაქვს, რომ ბ. ნასიძე მარტო ქრესტომატიით არ დაბოლავებს თვის შრომასა და იგი სხვებსაც ბევრს რასმე გამოსცემს ჩვენს ღარობს მწერლობაში. ჩვენ უკვე დღეს ისიც შევიტყუეთ, რომ ბ. ნასიძე ქართული სახელმძღვანელო გრამატიკის გამოცემას აპირებსო. ლმერთმა ქნას, რომ ეს ხმა მართალი გამოდგეს და ამ ახალგაზდა პედაგოგმა თავის დაპირებას არ უმტყუნოს.

ნასიძის წერილებმა ქართულ მწერლობაში საკმარისი ყურადღება მიიპყრეს და „ივერიაში“ რამდენიმე წერილიც დაბეჭდეს, შესახებ ქართულის გრამატიკისა, რომელიც მრავალთაგან იქმნა სიამოვნებით წაკითხული. მართული გრამატიკული კანონების შემუშავება იქამდის საყურადღებოთ განდა თეილისის ქართველთათვის, რომ დღეს მრავალნი საუბრობენ ამ საგანზე და მეცადინეობენ, რომ ქართული სხვადასხვა გრამატიკები მოიპოვონ და როგორმე გვარიანათ გაიციან. ამიტომ ვალად ვრაცხ მე, რომ აქ პატარა ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა დავსწერო ყველა იმ გრამატიკებისა, რომელნიც კი საყურადღებონი არიან ქართულს ენაზე და ადვილათ მოსაპოვებელნი. ამის დაწერას მე მით უფრო ვბედავ, რადგანაც ნასიძის და სხვების წერილებში მხოლოდ მოხსენებულია ჩუბინოვის, ლოდაეის, იოსელიანის, ქართველ კათოლიკეების და შიფიანისაგან გამოცემული გრამატიკები და რაფ. მრისთავისაგან შედგენილი ქართული გრამატიკის სქემა.

ზემო მოხსენებულთ გრამატიკებთ გარდა ქართულს ენაზე არსებობენ შემდეგი გრამატიკები:

1) გრამატიკა, ვრცელი, შედგენილი ანტონ კათალიკოზისაგან და დაბეჭდილი ქალაქ თეილისს 1885 წ.

2) ქართული გრამატიკა, შედგენილი ზოგრაბ შანშოვანისაგან, მახტანგ მეფის დროს. ამ გრამატი-

კოს ათი ბრუნვა აქვს. ბრუნვას სპობლანსე უწოდებენ და ასევე სხვა-დასხვა საგრამატიკო ტერმინებს. ეს გრამატიკა 1881 წ. თეილისის არხელოგიური კრების სახსოვრად საგარელომა პეტერბურგში გამოცემის. მთელი გამოცემა პეტერბურგში აწყვია და თეილისში კი მოენა არ არის.

3) შემოკლებული გრამატიკა. ანტონ კათალიკოზისა. ეს ხმარებული იყო XVIII საუკ. საქართველოს სკოლებში.

4) შეადგინა ღვეით ბატონიშვილმა, გრამატიკას თავის პაპას, პრეკლეს, მიუძღენის. ეს გრამატიკა დაუბეჭდავია. ამის ხელთ-ნაწერი 1875 წ. თეილისში დამ ჩუბინოვმა წაიღო პეტერბურგში.

5) შეადგინა ღვეით რექტორმა. ამას თვით ხმარობდა თავის სკოლაში.

6) შეადგინა მარლამ ეგზარხოზმა და 1802 წ. პეტერბურგში დაბეჭდა. ამ გრამატიკის ერთი ეგზ. „წერა-კითხვის სამართველოს“ მიეყიდე.

7) რუსულ-ქართული გრამატიკა. შეადგინა და დაბეჭდა გოდერძი შირალოვმა 1827 წ. ეს გრამატიკა სახელმძღვანელოდ ყოფილა მიღებული.

8) საგრამატიკო კანონები, შედგენილია იოვანე ბატონიშვილისაგან. ამ კანონებიდამ რამდენიმე პარაგრაფი „კალმასობა“-შია ჩართული.

9) გრამატიკა არის ღვეით ქართველოვისაგან შედგენილი, რომელიც 1812 წ. დაუბეჭდათ თეილისში. ეს გრამატიკა კითხვა-მიგებით ყოფილა დაწერილი და იმ დროს სახელმძღვანელოდ მიღებული. ეს გრამატიკაც „წერა-კითხვის სამართველოს“ მიეყიდე.

10) გრამატიკა, შედგენილია და დაბეჭდილი 1787 წ. ქ. კრემენჩუგს. ეს გრამატიკა პატარა ზომის არის, დაბეჭდილია ხუცურ-ხედრულის ასოებით და ეკუთვნის შაიოს არხიმანდრიტს, რომელიც დღეს „წერა-კითხვის სამართველოში“ დაცული.

11) ქართული საგრამატიკო წერილები, დაბეჭდილია 1861 და 1862 წ.წ. „ცისკრის“ ნომრებში.

12) საგრამატიკო შენიშვნები, დაბეჭდილია 1863 წ. „საქართველოს მოამბეში“.

13) მანხილვა ქართულის ენისა. დაბეჭდილია 1874 წ. „ცისკარში“. ეს სტატია ცალკეც არის დაბეჭდილი. ეკუთვნის თ. გრ. მრბელიანს, ბოლოზე „ძველი სემენარისტი“ აწერია. სტატიაში განხილულია ბიოგრაფი წერეთლის მოთხრობა „მეზავრის შენიშვნები“. ეს მოთხრობა 1873 წ. „ქრებულში“ დაიბეჭდა. მარჩევაში დიდი ყურადღება მიპყრობილი ზმნაზე და თანდებულზე.

გადმოაგდეს და საშინელს განსაცდელში იყენენ შიგ მსხდომნი. მაგრამ ამ დროს ერთი ახალგაზდა კაცი, ქუჩაში მიაჩნებოდა პატარა ხელის-ურემს სხვა-და-სხვა ნავაჭრითა. გადაუდგა წინ ამ გაცოფებულ ცხენებსა და, სიკოცხლის დაუზოგველად შეაჩერა ისინი მადლობის გადახდის შემდეგ ქალმა ჩაიწერა ნომერი ახალგაზდა მოვაჭრისა და, დაბრუნდა თუ არა შინ, უამბო თავის ქმარს გმირულს გამარჯვებაზედა (რომელსაც უყვარდა ზნეობის მასწავლებელი წიგნების კითხვა). მან თითქმის ტირილით მოისმინა საშინელი თავ-გადასავალი, მადლობა შესწირა, ამ საშინელების გადარჩენისათვის თვით იმას, რომლის უნებურათ ჩიტიც კი არა კვდება, და შემდეგ მოიწყვდია სხლში ის მამაკურად გამბედავი კაცი, ჩაუღო ხელში ერთი სამოცი თუმნით გავსებული ქისა და უთხრა: „აიღევით, ვილლიამ ფერგუსონო, ჯილდოთ თქვენის კეთილის მოქმედებისათვისა, და თუ ფინიცობაა ოდესმე თქვენ დაგპირდებით მეგობარი, გახსოვდეთ, რომ ტომსონ მაკ-სპადლენსა აქვს კეთილი გულია. ღვე ამ შემთხვევამ გვასწავლეს ჩვენა, რომ კეთილი საქმე არასოდეს არ დარჩება სიკეთე გადუხდელათ იმათთვის, ვინც ამას მოიქმედებს.

ჩემი განგრძობა. არ გავიდა ერთი კვირა რო ვილლიამ ფერგუსონი მოვიდა მისტერ მაკ-სპადლენთან პრაქტიკის სათხოვნელად, რომ უფრო რამ უკეთესი ადგილი ეშოვნა, თავის წერილმან ვაჭრობაზედა, მით უფრო რომ იგი თავის თავს ყოველისფერში დახელოვნებულათა სთვლიდა. მისტერ მაკ-სპადლენმა უშოვნა მწერლის ადგილი კარგის ჯამაგირითა.

რამდენიმე ხნის შემდეგ, ვილლიამ ფერგუსონს დედა გაუხდა აუთა, და ვილლიამმა... ერთის სიტყვით, მისტერ მაკ-სპადლენი დასთანხმდა თავის სხლში მიღებასა, ავადმყოფმა ისურვა თავის პატარა შეილებს თავისთან ყოფნა; ამ სახით, მიღებული იქმნენ სპადლენის სახლში მერი და იულია და იმათი ძმა, პატარა ლეიმმი. ლეიმსა ჰქონდა პატარა კალმის დანა; ერთ დღეს ის გაჰყვა უკან თავის დებს სასტუმრო ოთახშია და ერთი მეოთხედი საათის განმავლობაში, ათი-ათასი დოლლარის მეტი ნივთები იოწიოთ აიკლეს; ორი სამი დღის შემდეგ ცელქი ლეიმმი გადმოვარდა კიბიდგანა და კისერი მოიტეხა, რომლის გამოც იმის დამარხვაზედ, რატო ჩვიდმეტზედ მეტი ნათესაობა არ დაესწრო. ამ შემთხვევით უფრო დაახლოვებული ნათესაობა ჩამოვარდა მათსა და ვილლიამის დედის შორის, და მათ დამარხვის შემდეგ დაიჭირეს ბინათ მაკ-სპადლენის სამზვარეულო. ბებერი სამაურათ მიირთმედა ყველაფერს და სამაურათაც

იგინებოდა, მაგრამ კეთილი მაკ-სპადლენის სახლობა მინც კეთილათ ასრულებდენ თავიანთ მოვალეობასა. ვილლიამიც მალ-მალ მოდიოდა ხოლმე იმათთან, ზოგჯერ ფულსაც საკმაოთ აძლევდენ, მაგრამ მინც მეტ შემოსავლიან ადგილსა სთხოვდა ყოველთვის სპადლენსა. მაკ-სპადლენი ამაზედაც დასთანხმდა. ბებერი ყოყმანის შემდეგ, ვილლიამი სასწავლებელში მიეცა, მაგრამ როდესაც დადგა თუ არა პირველი კანიკული, ჰაბუკ გმირმა მოითხოვა, მეროპაში გავგზავნათ, სიმრთელის აღსადგენათა; მაკ-სპადლენი აუჯანყდა თავის ამ გვარ უწყალოსა და გადაწყვეტით უარი უთხრა. ვილლიამ ფერგუსონის დედა იმდენათ გააბრაზა ამ უარის თქმამა, რომ ხელიდგან გავარდა არყის ბოთლი და თითონაც გულ შემოყრილი დაეცა იატაკზედა. როდესაც მობრუნდა ბებერი, მაშინ ძლივსა წარმოთქვა:—მაშ აი როგორ უხდით თქვენ კაცს მადლობას! მე არ დავიხსენი თქვენი ცოლის სიკოცხლე განსაცდელისაგანა? მითხარით!

შვიდი თუ რვა ვილლიამის ნათესაობა გამოცვიდნენ მაკ-სპადლენის სამზარეულოდგან და ყველამ სათითაოთ შესძახეს.

— აი როგორ უხდიან კაცს მადლობას!

აქ კი მაკ-სპადლენმა ველარ შეიმავრა თავისი სიბრაზე და გულ-მოსულმა შეჰყვირა: „დამეკარგენით ჩემის სახლიდგანა! მე მოტყუებული ვიყავი წიგნებისაგანა, მაგრამ შემდეგში მე ისინი ველარ მომატყუებენ!“

შოველ წამკითხველს ამ სტრიქონებისა, რასაკურველია ერთხელ მინც მოუხდებოდა თავის სიკოცხლეში, წუთი კეთილი სულიერებისა, რომელშიაც აღასრულებდა ქველ-მოქმედი გმირის როლს. მე მსურს შევიტყო, სასიამოვნოა თუ არა ბებრისათვის მოგონება ამ წარსულის შედეგისა.

ო.რი საბრამატიკო. შენიშენის გამო.

ჩვენ შევიტყეთ, რომ თფილისში და ჭუთაისში წრეები შემდგარა, რომელთაც ჰსურთ, ქართული ენის გრამატიკული ტერმინები და ფორმები განარჩიონ და ერთხელა და სამუდამოთ საგრამატიკო ლიტერატურაშიაც დაარსონ და დაამტკიცონო. ამ საგნის შესახებ ჭუთაისილამ წერილებიც იბეჭდებოდა „დროება“-ში და საზოგადოებასაც აცნობეს რამდენ-

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სახალხო ლექსები

14) გრამატიკა, შედგენილია უცნობის პირისაგან. ეს გრამატიკა ბევრის ტერმინებით და მასალებით განირჩევა სხვა გრამატიკებთან. სხვათა შორის ბოლოში შეკრებილია და ანბანზე ასხმული ქართული ზმნები. ზმნათ რიცხვი 7000 იყო. ეს გრამატიკა დღეს წერა-კითხვის სამართველოს ეკუთვნის. ამ შემოხსენებულ გრამატიკებთ გარდა, არსებობს კიდევ მრავალი სხვა-და-სხვა ხელთ-ნაწერი გრამატიკები, რომლებიც მე თვით მაქნდა და რომლებიც დღეს წერა-კითხვის სამართველოს ეკუთვნის.

წარმოვადგენ ამ სიას და უეჭველია, რომ ამის საშუალებით მრავალი მოსძებნიან ამ გრამატიკებსა, ჯერეთ ამათ შინაარსებსაც გაიცნობენ და მერე უეჭველია, რომ უფრო გაიადილებენ თვის შრომას. ამ გრამატიკების წაკითხვა მით უფრო საჭიროა, რადგანაც ერთი მეორისაგან ბევრ ნაირის საგრამატიკო ტერმინებით და მაგალითებით განირჩევიან.

ზ. ჭიჭინაძე.

ნარკვევი

აღმორჩეული აზრები ქუჩისა, შესასებ მოძაგაღწეად.

მომავალს ბედნიერებას ისეთი სამოსელი აქვს წამოსხმული, რომლიდგანაც მკრთალათა სიანს გაზაფხულისაგან ახლად აყვავებული მდელო და ჩუმის ხმით, ნაზი ჰარმონიული ხმა მოისმის. (8. 189).

ჭკუა საქმეზედ წინ მიდის, როგორათაც ელვა ქუხილის წინ... ნემეცების ქუხილი, თვით ნემეცია; თუმცა იგი სრულიად უმოძრაოა, მაინც კი კიდევ მოვა, მაგრამ ისეთის საშინელებით დაიწყებს ქუხილსა და გრიალსა, რომ თავის დღეში კაცს დედა-მიწის ზურგზედ არ გამოეცადოს. მაშინ არწივები უსულონი ძირს ჩამოკეციან და აფრიკის უღაბნობებში ამაყათ მავალი ლომები, კუდ მაკაკანი თავიანთ მეფურს გამოქვაბულებში შეეღვენ. ჯერ ჰერმანიაში სიჩუმეა, თუ ვინმე უთავ-ბოლოდ ყბედობს, ნუ გგონიათ, რომ ეგენი ის მსახოვანნი არიან, რომელთაც იმ მომავალს ტრაგედიაში მონაწილეობა უნდა მიიღონ. მგენი ის ძაღლები არიან, რომელნიც ცარიელა სცენაზედ დარბიან, ერთმანეთსა ჰყეფენ და ჰგლეჯენ. სანამ არ იქნება, ვიდრე გლადიატორები არ გამოეღვენ დიდს ბრძოლის მოედანზედ, იმ ბრძოლაში, რომელიც სიკვდილ სიცოცხლეზეა. (3. 109).

(ზემო იმერეთში შეკრებილი სოსიკოსგან)

მირუფა მოდიდებუდა,
ევირილას მიაქვს სიდიო—
ვისაც წამადი გინდოდეს,
თურმანიძესთან მიდიო.

ერთი სიტყვა რამ მსწადდა,
წავსდექ წინა და მე ვერ ვსთქვი;
წავსდექ და უგუ მოვსდექი,
დღეს არა, სვალე ვსთქვა მეთქვი.—
ნეტაი შენ, ჩემო სიტყვა,
ჩემ სინდესსეში არ მეთქვი,
და ქვე არ გითხარ ჩემო ენა
შენს ჰირში იყავი მეთქვი?!

გასტანგ მეფე დემრთს უგვარდა,
ციდგან ესმის წარის რეკა;
იაღბუზზედ ფეხი შედგა,
დიდმა მთებმა იწეეს დრეკა.

თქვანი ჭირიმეთ, ეძაწვიინო!
დაივარცხნათ დილით თმასა—
ჩვენ მტერი ვერას დაგაკალებს,
შამოვერტყემით გაღავანსა!

ზატარა წამოვიზარდე,
ვისწავლე—ტყე და ველაა;
მტრებისკენ რომ ჰიჩი ვქეჩი—
მეგონა სარგებელია...

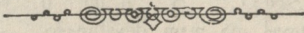
უნდა წავიდე გავათრდე,
შენ მეჩანები მამულა!
ნახებულა მტრისაგან,
შვიდთაგან დაობლებულა!..

იარე, ბიჭო, წავიდეო,
გზა შეკატნათ ჩვენი მტრისაო,
ჩამოვიღან თარეშნი,
ურჯულა სხვათა მხრისაო;
ხელთა უჭირავსთ თოფები,
თოფები სვარასნისაო.
დავაყრევინოთ ტყეები,
მადლიც მოგვსვდება დვთისაო.

მძა, მკ, შენსა მომკლავს

იმუღათ მიეპარები:
თოფსა ვჭკრავ, ხმაღსა შემოვჭრავ,
ანტ ერთს ან დავუმაღლები.

მამუღო! შენთვის მოგვგდები!
შენთვის ჩავიცვამ შავსაო!
შენ შემოგწინავ, სიცოცხლეს!
შამოგველები თავსაო!

წინა გამოცანების ახსნა

- 1) გუთანნი.
- 2) ციცინათელა.
- 3) ბროწეული.
- 4) ყინული.
- 5) კვერი.
- 6) კანჭი (წვივი).
- 7) თითის ტარი.
- 8) ქული
- 9) წაბლი
- 10) ბურთი.

რედაქტორი და გამომცემელი გ. აბაშიძე.

ბანსხალეზანი

ს ტ ა მ ზ ა

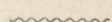
მელიქი შეილისა.

თფიღისში—სასახლის ქუჩ., ანწრუნისეულ ქარ-
გასღაში, ქართული თეატრის ჩქემო სართულში.

იღებს უოგელ გვარს სასტამბო საქმეებს საბე-
ჭდავთ: გაზეთებს, წიგნებს, ბროშურებს, აგრეთ-
ვე უოგელ-გვარ ბანსხალეს, ვიტანციებს, სწოტებს,
განცხადებებს, აფიშებს, შირობებს და სსვ.

სისუფთავეზე და აღნიშნულ დროზე საქმის
შესრულებასზე სტამბა შირობას აძლევს საქმის
მომტანთ.

სტამბა ვისრულებს გორაკეტურის გასწორებას
და ბროშურების გაკეთებას, უკეთუ ზაკაზის
მომცემნი ისურვებენ.

„თამარ ცხიერის“

ისტორიული დრამატული პოემა აბაშიძის,

ისუიღება მორაჯის ბიბლიოთეკაში, გოლოგინის
პროსპექტზე, მუსრან-ბატონის სახლში და გრეჭკროვის
წიგნის მაღაზიაში. ფასი ათი შაური.

(10—1)

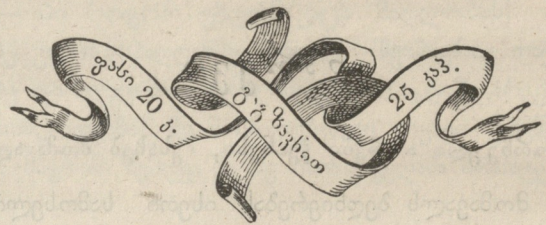
სურათები

ჩვენი პოეტებისა და მწერლებისა

აბასი წამოთელი

ილია ჭავჭავაძე

გა. მრგულიანი

მედიკალი

გიორგი ერისთავი

სურამი მუსხი

ჩინებულ ალექსანდროვის ქაღალდზედ
მსატკრობს ა. ბერიძის

ისუიღება გრ ქუროჯის წიგნის მაღაზიაში,
ტუკის ხიდის ყურზე, ზუბალოვის სახლებში
და ი. საფაროვის ბაკალიინი მაღაზიაში, პრუ-
რუნისეულ ქარვასლაში.

გინტ ათს ან მეტს სურათს გამოიწერს, მ-
შინ თითო სურათი 16 კპ. დაეთმობა.